

PROTOKOLL

Den norsk-finske grensevassdragskommisjonens møte i Enare, Finland, 5.-7.9.2022

1. Åpning av møtet

Kommisjonens finske nestleder Outi Mähönen åpner møtet. Ordfører Janne Tervahauta ønsker kommisjonen velkommen til Enare.

2. Registrering av deltakere og godkjenning av dagsorden

Fra norsk side er følgende kommisjonsmedlemmer til stede: norsk leder Lisa B. Helgason (Statsforvalteren i Troms og Finnmark), medlem Svein Atle Somby (Karasjok kommune), varamedlem Helga Pedersen (Tana kommune), varamedlem/ norsk nestleder Anne F. Smeland (Statsforvalteren i Troms og Finnmark), samt Elin Mathisen som representerer Sør-Varanger kommune.

Fra finsk side er følgende kommisjonsmedlemmer til stede: finsk nestleder Outi Mähönen (Lapplands ELY-senter), medlem Jari Huhtamella og varamedlem Janne Tervahauta (Enare kommune) og medlem Sammol Lukkari og varamedlem Mika Aikio (Utsjok kommune). Finsk leder Timo Jokelainen deltar ikke på det fysiske møtet, men følger møtet på distanse. Andre deltakere framgår av vedlegg 1.

Lisa Helgason legger fram at Norge ønsker følgende tilføyelser til dagsordenen, til punkt 7.1.4 et nytt forslag til anbefaling angående bruk av grønn laser ved grenseoppgangen mellom Norge og Finland, og til punkt 9 orientering ved NVE om konsesjonssøknader for vindkraftverk i Norge (9.3) og sak om å invitere statsråder til neste års møte (9.4). Dagsordenen godkjennes med disse endringene.

3. Kommisjonens anbefalinger og konklusjoner fra 2021

Nestleder Outi Mähönen legger frem de tre anbefalingene som ble gitt på kommisjonens møte i 2021:

1. Tiltak for å kontrollere forekomsten av pukkellaks i grenseelver
2. Iverksettelse av tiltaksprogram for Pasvikvassdragets flerbruksplan
3. Miljøovervåkning i grenseområdene mellom Norge, Finland og Russland.

Anbefalingen om pukkellaks behandles under punkt 8.3 og iverksettelse av tiltaksprogrammet for Pasvikvassdragets flerbruksplan under punkt 5.2. I tillegg ble det gitt i alt fem konklusjoner på møtet i 2021. Disse er tatt hensyn til i forberedelsene av dette møtet.

4. Kommisjonens 40-årsjubileumspublikasjon

Norsk sekretær i kommisjonen Tiia Kalske presenterer kommisjonens 40-årsjubileumspublikasjon. Forfatterne av publikasjonen er de tidligere mangeårige lederne Kari Kinnunen og Bente Christiansen. Videre har tidligere og nåværende medlemmer av kommisjonen skrevet om sine erfaringer fra kommisjonens virksomhet.

5. PASVIK VASSDRAGSOMRÅDE

5.1 Aktuelle saker i kommunene i Pasvik vassdragsområde

5.1.1 Sør-Varanger kommune

Elin Mathisen orienterer om aktuelle saker fra Sør-Varanger kommune.

- Kystsoneplan for Varanger. En interkommunal kommunedelplan for sjøområdene i Varanger (kommunene Sør-Varanger, Nesseby, Vadsø og Vardø). Initiert i 2016 av Øst-Finnmark regionråd, oppstart av planarbeid i 2020, og fra 2021 del av Kystplan for Finnmark. Formål: utarbeide en helhetlig plan for kommunenes sjøarealer og et kunnskapsbasert forvaltningsverktøy. Kystsoneplanen er en juridisk bindende plan på kommuneplannivå. Planprogrammet til Kystsoneplan Varanger ble fastsatt i desember 2020. Høring og offentlig ettersyn: planforslaget sendt på høring 30. mai 2022, frist 31.8.2022. Høring iht. Esbo-konvensjonen er nå under forberedelse. Plankart på www.kommunekart.com under «kommuneplan forslag». Det foreligger egen presentasjon av saken på norsk. <http://www.kommunekart.com>
- Status for Sydvaranger gruve. Ingen aktivitet på noen år. Ny gruvesjef er ansatt, og det er lokal optimisme til om virksomheten igjen kommer i gang. Ikke mer informasjon på nåværende tidspunkt om oppstart.
- Arealer til næringsområder i kommunen: en fremforhandlet intensjonsavtale (med Tschudi om slambanken (ved siden av Strømmen bru)), legges frem for kommunestyret i november.
- Kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse (KULA) arbeid er i startfasen. Et samarbeid mellom Riksantikvaren, Troms og Finnmark fylkeskommune (tffk) og Sametinget. Pasvik er definert som kulturhistorisk landskap. Arbeidet skal resultere i et eget digitalt register som viser mangfoldet i landskap. Det skal være et hjelpemiddel for sektormyndigheter, kommuner og andre interessenter når nye tiltak skal vurderes. Historisk er det Øst-Samisk område, i dag et område med felles kultur og nabolik og en mangfoldig grensehistorie.
- Sør-Varanger kommune har ansvar for tre tiltak i flerbruksplanens tiltaksprogram. Dagens status for disse er:
 - Tiltak 3.2 Kartlegging og tilsyn med avløpsvannanlegg i Pasvikelvas nedbørfelt: Kommunen har register over aktive private avløpsanlegg som tømmes jevnlig. Det er ikke igangsatt en særskilt kartlegging av ukjente anlegg eller gjennomført tilsyn på eksisterende private avløpsanlegg i Pasvikelvas nedbørfelt. Kommunen behandler nye utslippssøknader etter forurensingsloven og foretar kontroll dersom det er mistanke om forurensning på private avløpsanlegg som er i bruk.
 - Tiltak 3.5 Sette i verk overvåking av og rapportering om avløpsvannutslipp fra Svanvik: Sør-Varanger kommune har siden oppstarten av anlegget i 1999, hatt overvåking på renseanlegget på Utnes/Svanvik. Dette er ett biologisk anlegg, som gir alarm hvis det skjer noe med anlegget. Det gjennomføres årlig service utført av leverandøren av anlegget.
 - Tiltak 4.1 Årlige russisk-norske og russisk-finske «Days of the Border lands»: Som følge av den oppståtte krigen i Ukraina er alt samarbeid med russiske myndigheter opphørt.

Replikk og tilleggsopplysninger: Kystsoneplan Varanger: Miljødirektoratet har vurdert at tiltak i planen kan ha grenseoverskridende miljøpåvirkninger, og finsk side må derfor få ta del i høringen iht. Esbo-konvensjonen. Blant annet kan akvakulturanleggene nært Neidenelven ha virkninger på felles laksebestander. Esbo-konvensjonen er relevant, og kommisjonen bør også se på saken når vi får den på høring. Aktivitetene kan ha påvirkninger på grensevassdragene.

Konklusjon: sekretariatene følger situasjonen og jobber frem et felles utkast til hørings svar når kommisjonen får saken på høring.

5.1.2 Enare kommune

Medlem Jari Huhtamella orienterer om aktuelle saker angående Pasvikvassdraget:

- Fiskeriseksjonen ved Lapplands ELY-senter skal bekrefte bruks- og forvaltningsplan og fiskeregler for Enare fiskeområde. Håpet er at de skal ferdiggjøres i løpet av dette året.
- Det har vært færre fiskere i området i år enn i fjor. Dette kan være påvirket av økte drivstoffpriser.
- Det er mottatt 100 000 € fra staten til restaurering av Kirakkaköngäs (Kirakkafossen), for å gjenopprette vandringsforbindelsen til Enaresjøen. Prosjektet går fram under ledelse av Enare

kommune. Elveløpet er maskinelt restaurert av Lapplands ELY-senter (ekskursjon 5.9.). Målet er at hele Kirakkavassdraget blir tilgjengelig for anadromfisk.

- Maskinell gullgraving i Ivaloelvas område bekymrer lokalt. I midten av juli var vannet i Ivaloelva brunt og grumset. Har Lapplands ELY-senter utredet årsaken til at vannet ble grumset, og overvåker man hvordan gullgraving påvirker Ivaloelva?

Varamedlem Janne Tervahauta tilføyer angående arealplanlegging:

- Det ferdigstilles et arealpolitisk program i Enare i høst; med en negativ holdning til gruver og vindkraft.
- Reiselivs- og opplevelsesøkonomi er en betydelig næring i Enare. I den forbindelse er det igangsatt store planprosjekter, hvorav en del er innenfor vann- og avløpsnettverket og en del utenfor avløpsnettverket. Dette har bekymret kommunens innbyggere. Beslutningstakere trenger informasjon om effekter av planprosjekter som beslutningsgrunnlag. Det utarbeides en kommuneplan for Østre Enare (kartdel nr. 3 I Ivalo-områdetets kommunedelplan). Det planlegges ikke reiselivsutbygging på øyene i Enaresjøen og heller ikke på strendene i vesentlig grad.
- Angående reindriftas innvirkning på vassdrag er tre reinbeitedistrikter ilagt bøter for føring av rein på isen.

Replikk og tilleggsopplysninger: Annukka Puro-Tahvanainen kommenterer at Lapplands ELY-senter overvåker innvirkninger av maskinell gullgraving i Ivaloelvas område, i tillegg til rutinemessig overvåking i området¹.

Konklusjon: Orienteringene om aktuelle saker i kommunene tas til etterretning. Det ble avtalt at overvåking og observasjon av vannkvalitet knyttet til maskinell gullgraving og gullgravings virkninger på vassdrag skal presenteres på neste års møte.

5.2 Orientering om gjennomføring av utvalgte tiltak i flerbruksplan for Pasvikvassdraget og Grense Jakobselv

Anne Smeland og Ilona Grekelä orienterer om gjennomføring av tiltaksprogrammet i flerbruksplanen for Pasvikvassdraget og Grense Jakobselv. Programmet, planlagt som samarbeid mellom tre land, gjennomføres i dagens situasjon som et samarbeid mellom Norge og Finland, og programmet oppdateres ved behov. Et felles prosjekt (Interreg Aurora) om overvåking av miljøtilstanden er under planlegging, og personer med miljøfagligansvar i kommunene blir oppfordret til å ta kontakt dersom de har ideer eller behov angående temaet. En presentasjon av temaet er tilgjengelig på norsk og finsk.

5.3 Resultater fra ReArc-prosjektet (Ecological Restoration of Arctic Rivers – Kolarctic ENI CBC-hanke) og videre planer for Enaresjøens nedbørsfelt

Marko Kangas forteller om resultatene fra og videre planer for ReArc-prosjektet. I Enaresjøens nedbørsfelt er det gjort kartlegging av restaureringsbehov, inkludert vandringshindre i elvene som renner ut i Enaresjøen. Restaurering av fossen Kirakkaköngäs ble også utført innenfor prosjektrammene (kommisjonens feltekskursjon 5.9.), et tiltak som opprinnelig ikke var planlagt gjennomført i prosjektet. Tiltak i en mulig videreføring av prosjektet er hovedsakelig fjerning av vandringshindre og supplerende restaurering av tidligere tømmerfløtingsleder. En presentasjon av temaet er tilgjengelig på finsk.

5.4. Orientering om resultater fra undersøkelser av grunnvann og jordsmonn i Pasvikvannområde årene 2020-2021

Forsker Pål Gundersen fra Norges geologiske undersøkelse (NGU) orienterer om resultatene fra undersøkelser av grunnvann og jordsmonn i Pasvik-området. En presentasjon av temaet er tilgjengelig på norsk.

¹ Etter møtet er det kommet informasjon fra Lapplands ELY-senters tilsynsfører av gullgraving, om at det på grunn av et uvanlig styrtregn 14.7. ble kraftig flom i Elsanoja (Elsa-bekken) i Palsinojas sideløp (Palsi-bekken), noe som førte til at flomvann kom inn i til gruveområdet. Dette gjorde at vannet i Elsanoja og vassdraget nedenfor den ble kraftig tilgrumset. Hendelsen kunne ikke på noen måte ha vært forhindret. Virksomhetsutøverne sendte umiddelbart melding om saken til Lapplands ELY-senter og Enare kommune (Arktisk miljøvern).

Resultater - jordsmonn. Pasvik og Jarfjord er tilført mye tungmetaller, særlig nikkel (Ni) og kobber (Cu) via luft og nedbør. De siste 10-årene har konsentrasjonen i øverste humussjikt økt betydelig og er nå svært høyt, mange steder «dårlig» ift. klassifisering for nikkel i forurenset grunn. Videreføring av jordundersøkelser anbefales pga. høye nikkel- og kobberkonsentrasjoner i jorda.

Resultater – grunnvann: Til tross for høye metallkonsentrasjoner i nedbør og jord er nivåene i grunnvannet akseptable og stabile ift. drikkevannsforsyning og innenfor grunnvannsspesifikke grenser i Vannforskriften. Grunnvann vs. Tilstandsklassene 1-5 for ferskvann: konsentrasjonen av nikkel: en del i tilstandsklasse 3 «moderat», for kobber og arsen: noen få i tilstandsklasse 3 Moderat, resten i tilstandsklasse 1 bakgrunn eller tilstandsklasse 2 god. Pga. lav pH og alkalinitet i grunnvannet og høye konsentrasjoner av nikkel, kobber og i noen grad arsen i jord anbefales fortsatt overvåking av grunnvannet.

Konklusjon: Orienteringene 5.2 – 5.4 tas til etterretning, med den nye informasjonen som gjelder kommisjonens mandatområde.

6. NEIDENELVA OG MUNKELVA VASSDRAGSOMRÅDE

6.1 Aktuelle saker i kommunene i Neiden og Munkelv vannområde

6.1.1 Sør-Varanger kommune

Elin Mathisen orienterer.

- Nedlagte deponier og forurenset grunn. Det er tre nedlagte deponier i Neiden vannområde: i Bugøynes, Bugøyfjord og Neiden. For de gamle nedlagte deponiene er det gjennomført kartlegginger og ytterligere tiltak er ikke nødvendig sett fra kommunens side. I tillegg er det forurenset grunn ved flyplassen på Høybuktmoen der Avinor er ansvarlig.
- Avløp: Tilstanden for de kommunale avløpsanlegg anses å være god i Neiden vannområde. I Bugøynes og Neiden er det kommunale renseanlegg med rensing i slamavskillere med etterfølgende infiltrasjon før utslippene går til Varangerfjorden og Neidenelva. Ved Kirkenes flyplass og Garnisonen i Sør-Varanger (GSV) blir avløpet rensert tilsvarende før de går ut i sjøen i Høybukta for flyplassen og Strømsbukta fra garnisonen. Alle disse anleggene har god tilstand. I tillegg finnes det mange spredte avløpsanlegg fra hus, hytter og serveringssteder i vannområdet. Tilstanden til disse anleggene er usikre, og det vil her være behov for å registrere og føre tilsyn med disse anleggene og eventuelt pålegge utbedringer i anlegg som ikke tilfredsstiller dagens krav til avløpsrensing.
- Andre tiltak: 1) Hovedplan for vann- og avløp er igangsatt, men ikke ferdigstilt. 2) Tilsyn av spredte avløp fra hus og fritidsboliger i Bugøynes, Bugøyfjord og Neiden. Det er ikke igangsatt en særskilt kartlegging av ukjente anlegg eller gjennomført tilsyn eksisterende private avløpsanlegg pga. ressursituasjonen. 3) Fiskevandringshindre langs kommunale veier (MT7). Det er ikke iverksatt kartleggingstiltak enda.
- Andre tema og bekymringer: Pukkellaksinvasjon og bevaring av stedegen laks i elva og det som gjelder forvaltningen av Neidenelva og samarbeidet med Finland. Næringsområder og påvirkning av dette når det gjelder Neidenvassdraget.

6.1.2 Enare kommune

Medlem Jari Huhtamella orienterer om aktuelle saker knyttet til Neidenvassdraget.

- Neidenvassdraget er en ødemarkselv uten kjente miljøproblemer.
- Fornyning av bruks- og forvaltningsplan og fiskeregler for Enare fiskeområde berører også Neidenvassdraget.
- Etter fiskeoppsynets oppfatning var flere laks i elva i år enn i fjor. Det blir interessant å høre neste presentasjon om tilstanden til laksebestandene i Neidenelva.

Konklusjon: Informasjonen fra kommunene tas til orientering.

6.2 Orientering om overvåking og status for laksebestandene i Neidenelva

Forsker Panu Orell fra Luonnonvarakeskus/ LUKE (Naturressursinstituttet) orienterer om tilstanden til og overvåkingen av laksebestandene i Neidenelva. Som i Tanaelva har tilstanden til laksebestandene i Neidenelva forverret seg raskt i 2020-2021, og fangstene er blitt mindre. Antall laks som går opp i elva har gått drastisk ned, og yngeltettheten har lenge vært lav oppstrøms innsjøen Opukasjärvi. Man bør redusere fisket og fornye den mellomstatlige avtalen om fisket i Neidenvassdraget for å muliggjøre mer fleksibel fiskeregulering. En presentasjon av temaet er tilgjengelig på finsk.

Konklusjon: Den bekymringsfulle tilstanden til laksebestanden i Neidenelva har fått mindre oppmerksomhet, selv om det er en viktig sak, spesielt for innbyggerne i området. Sekretariatet forbereder en anbefaling om behovet for fornying av avtalen om fisket i Neidenvassdraget til neste års møte. Anbefalingen gitt i 2019 angående mer forskning på villaks i sjøfasen av fiskens livssyklus gjentas.

6.3 Resultater fra undersøkelser av mikroplast i Neidenelva og Enaresjøen

Forsker Tuomo Soininen fra Itä-Suomen yliopisto (Universitetet i Øst-Finland) presenterer resultater fra undersøkelser av mikroplast i Neidenelva og Enaresjøen i 2021. Mikroplast ble funnet i alle undersøkte områder, og polymertypene er av den typen det produseres mest av. Mengdene av mikroplast var små, men de viser at menneskelig aktivitet påvirker miljøet. Metodene for overvåking av mikroplast er ikke standardiserte, noe som gjør det vanskelig å sammenlikne resultatene med andre undersøkelser. En presentasjon av temaet er tilgjengelig på finsk.

Konklusjon: Saken tas til orientering.

6.4. Orientering om hyttefeltet Solsletta i Neiden. Statsforvalterens innsigelse til planene

Lisa Helgason orienterer. Formålet med reguleringen er å tilrettelegge for et nytt hyttefelt i Neiden. Planområdet utgjør 103,5 dekar og det åpnes for til sammen 12 hytter med tilhørende infrastruktur. Planområdet er per i dag uregulert og er i kommuneplanens arealdel avsatt til arealformålet landbruk, natur- og friluftsfelt, samt reindrift (LNFR). Det er fremmet innsigelser fra flere statlige myndigheter, blant annet fra NVE, Mattilsynet og Statsforvalteren. Innsigelsene går på manglende dokumentasjon på sikker byggegrunn, planens åpning for separate vann- og avløpsløsninger, jordvern hensyn, samt manglende vurderinger og utredninger på påvirkninger for vernede vassdrag, verneområder og friluftsliv osv. Norsk-finsk grensevassdragskommisjon er heller ikke tilskrevet i prosessen og bør få planen på høring. Status per dd. i første omgang skal det drøftes om innsigelsen på jordvern hensyn kan løses. De andre innsigelsene blir vurdert og ev. fulgt opp i etterkant av dette.

7. TANAVASSDRAGET

7.1 Aktuelle saker i kommunene i Tanaelvas vassdragsområde

7.1.1 Tana kommune

Helga Pedersen orienterer om:

- Rustefjellbma renseanlegg. Anlegget ligger ca. 10 km fra Tanamunningen. Avvik i vannkvalitet, kommunen følger opp de målinger som er gjort. Vannprøver ikke ferdig analysert.
- Kommunens arealplan. Gjeldende plan er fra år 2002. Omfattende arbeid med å lage ny plan. 180 tiltak er utredet, blant annet hyttefelt, boligbygging og næringsaktivitet.
- Reguleringsplaner til behandling Utvidelse av Elkems kvartstittbrudd i Austertana. Innsigelser fra Sametinget om reindrift og Statsforvalteren. Konsultasjoner med berørte parter pågår.
- Arbeidskraft og kompetanse: høy aktivitet i kommunen.
- Nasjonalt villakssenter, Joddu. Nansen fredssenter er hyret inn. Komme i dialog mellom lokalt og nasjonalt nivå.
- Nytt hotell i Tanabru til 2023. Nytt hotell skal ligge langs elva nært den nye tanabru – samme arkitekt som Sametinget i Karasjok, Joddu skal inn i dette bygget.
- Gammel Tanabru er revet – noe lokal diskusjon omkring rivninga.

- Grenseoppgangen mellom Norge-Finland: ønsker felles anbefaling fra kommisjonen. Beste tilgjengelige teknologi (BAT) herunder grønn laser - bør tas i bruk i arbeidet med den nye grenseoppgangen. Modernisering – og bruk til andre formål også.

7.1.2 Karasjok kommune

Svein Atle Somby orienterer.

- Total renovasjon av vann- og avløpsanleggene er under arbeid.
- Renseanlegget og utfordringer. Detaljer i presentasjonen under.

Torgrim Kemi orienterer videre om:

- Vann- og avløpsprosjekter i kommunen. Utbedring av vannskade på renseanlegget, samtidig med oppgraderinger av anlegget. Oppgradering av overløpsledning og overløpsarrangement for renseanlegget. Ledningsanlegg Eisevarre (inkl. vann-, avløps- og overløpsledninger). Detaljert presentasjon foreligger på norsk.
- Tana river II grensesamarbeid om vann- og avløp langs Tanavassdraget, WP2 – kartlegging og tilsyn av separate avløpsanlegg. Prosjektet er ferdig, sluttrapportering og dokumentasjon pågår. Resultatene fra prosjektet skal gjennomføres i kommunedelplan for avløpssektoren. Detaljerte presentasjoner foreligger på norsk og finsk.

7.1.3 Utsjok kommune

Varamedlem Mika Aikio orienterer om aktuelle saker ved Tanavassdraget.

- Reguleringsplanen for strandnære områder i Utsjok er endelig ferdig, etter 18 år. Utsjok kommune har behov for å utarbeide en arealpolitisk plan. Næringslivet retter seg stadig mer mot turisme, og det er omfattende planer for reiselivsutbygging.
- Økonomien i Utsjok kommune nærmer seg krise på grunn av Covid-19 og laksefiskeforbudet. Det er derfor satt i gang en ÅRM-prosess (äkillinen rakennemuutos), det vil si en prosess ved plutselige strukturelle endringer. Målet er å utvikle naturbasert reiseliv i området.

Medlem Sammol Lukkari tilføyer:

- Fiskekulturen er av stor betydning for lokalbefolkningen.
- Teknisk utvalg har gitt tillatelse til alle nye reiselivsprosjekter, men ELY-senteret setter seg av og til på tverke; det må være planlagt og balansert.

Konklusjon: Informasjonen fra kommunene tas til orientering.

7.1.4 Grenseoppgangen mellom Finland og Norge

Helga Pedersen tar opp den pågående grenseoppgangen mellom Finland og Norge og teknologien som benyttes til det. Det er satt grensedelegasjon i begge land underlagt Utenriksdepartementene, og disse har ansvar for gjennomføringen av arbeidet. Tana kommune foreslår at kommisjonen gir anbefaling om at grenseelvstrekningen i Tanaelva kartlegges ved hjelp av grønn laser.

Konklusjon: Kommisjonen ser det som viktig å bruke nyeste teknikk i kartleggingen av Tanaelva. Sekretariatene får i oppgave å utrede saken (bakgrunn, planer, kontakt med grensedelegasjonene), og man kan be om en orientering om saken på neste års møte.

7.2 Orientering om resultatene fra prosjektet River II

Resultatene fra prosjektet ble presentert i Karasjok kommunes orientering.

7.3 Orientering om status for utdypning og utviding av farleden i Leirpollen

Helga Pedersen orienterer om status. Kystverket ledet arbeidet med konsekvensutredning/KU. Formålet med tiltaket var å sikre innseilingen, gjøre den tryggere, samt for bruk av større båter som gir mer økonomisk og klimavennlig transport. Innsigelser til planen fra flere hold og det er ikke gått videre til mekling. Rette opp farleden – sikkerhet og ny merking også del av planen. Status nå i plansaken: skjer ingen ting for tiden.

7.4 Mudring av Patoniva i Utsjok

Annukka Puro-Tahvanainen orienterer om status i saken om mudring av Patoniva i Utsjok. Saken ble behandlet på møtet i fjor, og ifølge mottatt informasjon har det ikke skjedd mye i saken. Miljøvern avdelingen og fiskeriavdelingen ved Lapplands ELY-senter har avgitt uttalelse i saken til Politiet i Lappland i mars 2022. Politiet etterforsker saken fortsatt, og det er ikke meldt om avgjørelse.

7.5 Bruprosjektet i Karigasniemi

Annukka Puro-Tahvanainen orienterer om status for bru-prosjektet i Karigasniemi. Planlegging av fornyinga av brua er satt i gang, og Sitowise Oy er valgt som plankonsulent. Ifølge foreløpig tidsplan skal veiplanene legges ut til offentlig ettersyn i februar 2023, og byggeplanene skal være ferdige i slutten av 2023. Når det gjelder brua, søkes det om miljøtillatelse fra Nord-Finlands regionforvaltningsverk. Det er ennå ikke finansiering til å gjennomføre prosjektet, men dersom finansiering innvilges, er det mulig å sette i gang prosjektet i begynnelsen av 2024.

7.6 Orientering om tillatelse til gjenvinning av betong (Tanabru)

Lisa Helgason orienterer. Miljødirektoratet har gitt Statens vegvesen tillatelse med vilkår til gjenvinning av ca. 2550 tonn rive betong, som oppstått ved rivning av Tanabru i Tana kommune. Rivebetongen har i utgangspunktet for høyt innhold av krom. Men med avbøtende tiltak som tildekking med tett flate og legging av voller med hummusrik myrjord under og nedstrøms hele betongen, forhindres utlekking til resipienten (Tanaelva). Fra et ressursperspektiv er gjenvinning bedre enn deponering. Tiltaket registreres i Miljødirektoratets database for grunnforurensing.

7.7 Orientering om forekomst og utbredelse av hvitfinnet steinulke i Tanavassdraget

Forsker Panu Orell orienterer om forekomst og utbredelse av hvitfinnet steinulke i Tanavassdraget i 1979 - 2020¹. Den er en fremmed art i Tana, men forekommer naturlig i vassdrag som renner ut i Østersjøen. Fisken ble observert første gang i Keneskoski, Utsjok i 1979 i RKTLs (Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos/ Vilt- og fiskeforskningsinstituttet) elfiske. Hvitfinnet steinulke har i 40 år spredt seg vidt til ulike deler av Tanavassdraget. Spredningen fortsetter årlig i Tanaelvas hovedløp og i sideelver som renner ut i det. I Utsjok har antallet hvitfinnet steinulke jevnet seg ut etter den kraftige veksten i starten. Det er ikke funnet at forekomsten av hvitfinnet steinulke i Utsjok påvirker lakseyngelproduksjonen. En presentasjon av temaet er tilgjengelig på finsk.

Konklusjon: Orienteringene 7.3 – 7.7 tas til etterretning.

8. FORSKNING PÅ OG VERN AV FISKEBESTANDER

8.1 Situasjonsrapport: Den nåværende situasjonen for overenskomsten om fisket i Tanavassdraget

Julie Gjørtz Howden fra Klima- og miljødepartementet (KLD) orienterer. Endringer i fiskereglene i Tanavassdraget. Ønske om endringer fremsatt av Norge i november 2019. Statusrapport for laksebestandene i Tanavassdraget kom i januar 2021, dette ga nye perspektiver på behovet for endringer. Enighet om å sette forhandlingsprosessen på pause våren 2021 og innhente et oppdatert kunnskapsgrunnlag. Gyldighetstiden til de gjeldende fiskereglene ble også forlenget med to år. Utkast til tilleggsrapport fra overvåkings- og forskningsgruppen er nå mottatt, og den vil gi et godt bidrag til den videre forhandlingsprosessen. Målsetting om å være ferdig med de mest sentrale spørsmål rundt årsskiftet og forhandlingene skal avsluttes rundt påske 2023.

Tapio Hakaste fra det finske Jord- og skogbruksdepartementet orienterer om fleksibiliteten i fiskeregler i overenskomsten om fisket i Tanavassdraget (artikkel 6). Det kan avtales bestemmelser som fraviker fiskereglene dersom det er nødvendig for å sikre fiskebestandenes levedyktighet, for å verne eller gjenoppbygge fiskebestander som er svekket eller står i fare for å bli svekket. Endringene baseres på den felles overvåkings- og forskningsgruppens oppsummering av laksebestandenes tilstand og utviklingstrekk. Ansvarsmyndigheter og fiskeberettigede i begge land deltar i vurderingene. Endringene må tre i kraft senest i begynnelsen av april, men det har vært nødvendig å forlenge tidsrammen både i 2021 og 2022. Det er stadig nødvendig å innføre begrensninger i fisket, eller til og med forlenge fiskeforbudet. I Finland må det tas hensyn til nyere rettssaker angående samenes fiskerettigheter og justitiekanslerens (Sivilombudet) standpunkt til ikrafttredelse av endringer i

fiskereglene. Paragraf om å dispensere fra bestemmelsene i fiskereglene må fornyes til å passe til uttak av pukkellaks i 2023.

I drøftingene har representantene fra kommunene tatt opp at det i forhandlingene om ny overenskomst om fisket bør tas sikte på å få til en avtale som lokalbefolkningen kan godta.

Konklusjon: Informasjonen ble tatt til orientering.

8.2 Ansvarmyndighetenes syn på nødvendige tiltak for å hindre spredning av lakseparasitten *Gyrodactylus salaris* til Tana, Neiden og Pasvik vassdragsområder

Outi Mähönen orienterer om kommisjonens konklusjon om saken i fjor og sendte brev 1.7.2022 med anmodning om informasjon til Ruokavirasto og Mattilsynet angående temaer drøftet i fjor. Finland fikk svar fra Ruokavirasto på fredag (2.9.2022). Etter Ruokavirastos syn, angående informasjonsformidling vil det være godt å utfylle og oppdatere informasjonen for enkelte områder. Ruokavirasto slår fast at bekymringen om vannskutere er begrunnet, og selv om de ikke nevnes direkte i lovgivningen, burde man sørge for å ha samme biologiske sikkerhetstiltak for vannskutere som med for eksempel båter. Tørking eller desinfisering av vannskutere før bruk legges til i Ruokavirastos veiledninger i forbindelse med neste oppdatering. Ruokavirasto nevner også prosjektet GyroSTOP og beredskapsplanlegging i sitt brev selv om det ikke har latt seg gjøre å fremme disse sakene i den nåværende situasjonen.

Lisa Helgason konstaterer at norsk side ikke har fått svar fra Mattilsynet, og vi må dermed fortsette med å ta kontakt og informere kommisjonen etterpå.

Norsk side ønsker også å få oversette brevet fra det finske mattilsynet og informere norsk mattilsyn om svaret. Det ble videre stilt spørsmål om pukkellaks kan spre gyro. Risikoen kan ikke utelukkes, men vurderes som liten, se mer info i rapport [-Assessment of the risk to Norwegian biodiversity and aquaculture from pink salmon](#) (siden 71).

Konklusjon: Kommisjonen gir en anbefaling om tiltak for å hindre spredning av lakseparasitten *Gyrodactylus salaris*. Saken tas også opp på neste års møte.

8.3. Tiltak for å kontrollere pukkellaks i grenseelvene

Camilla Kvitberg Lehne fra Statsforvalteren i Troms og Finnmark, orienterer om tiltak mot pukkellaks i norske elver. Statsforvalteren følger med på utviklingen, samler fangsttall og annen informasjon, veileder lag og foreninger, behandler søknader for fisketillatelse, kjøper overvåkingstjenester og deltar i den nasjonale kompetansegruppen. Risikovurderingen slår fast at en økt invasjon av pukkellaks vil ha effekt på annen anadrom laksefisk, elvemusling, bunndyr og vannkvalitet, samt at et varmere klima kan være en fordel for pukkellaksen. Norsk handlingsplan slår fast at pukkellaksen skal bekjempes. Resultater fra 2021 viste en tidobling av pukkellaks i mange elver, men også en reduksjon av pukkellaks i to elver som hadde etablert felle i 2019. På grunn av de enorme forekomstene av pukkellaks ble det utfordringer med å håndtere fangsten. Total fangst i 2021 var 112 000 pukkellaks. I 2022 gjøres det forberedelser til neste invasjon. Noen elver vil få statsfinansierte feller og det er laget en veileder i bygging av fiske-feller som har til hensikt å hjelpe de som ikke blir prioritert i denne omgangen. Det er også gjort en utredning av metode for fangst i større elver. Presentasjon foreligger på norsk.

Sturla Brørs fra Miljødirektoratet orienterer om tiltak i Neiden og Tanaelva. Målsettinga er å snu utviklinga og å hindre Tana som bruhode for videre spredning. Bekjempelsen vil bli altoverskyggende og vil ha konsekvenser for laksefisket, dette kommer i tillegg til bestandssituasjonen for atlantisk laks. Det jobbes i nasjonal kompetansegruppe, befaringer og møter med Tanavassdragets Fiskeforvaltning/TF og Klima- og miljødepartementet/ KLD, egen sperregruppe for store vassdrag skal på befaring senere i september. For Neidenelva er oppfatningen at det er bra kontroll med situasjonen, i hovedsak med uttak i fisketrappa. Uttak i sjøen utredes for tiden. Samarbeid og koordinering med finsk side viktig. Presentasjon foreligger på norsk.

Forsker Panu Orell kommenterer at man må minimere ulempene for stedegne arter i alt uttaksfiske, og at man bør utnytte automatiske løsninger mest mulig. Fangstene må dokumenteres og nytten av aktiviteten vurderes.

Anne Smeland supplerer, bevilgning på 10 mill. NOK i 2022 til forberedelser. Evaluering fra erfaringer med testingen av feller i 2022. Ny runde med tilbud for å ha klart mest mulig feller innen juni 2023. Samtlige elver i Øst-Finnmark skal ha felle. Ulike typer feller; spilefelle, selvbygde feller og flyteristfelle. Innkjøp og drift av fellene skal støttes så langt pengene rekker.

Helga Pedersen kommenterer. Aktiviteten kan ikke baseres på frivillighet. Det må settes av nok ressurser i Statsbudsjettet. Målet må også være å finne frem til automatiserte løsninger, samt innsats i sjøen når kvaliteten på pukkellaksen er best. Bifangstproblematikken må løses. Videre er det viktig at TF og Miljødirektoratet går ut med mer informasjon lokalt, med hvilke tiltak som planlegges og ansvarsfordeling.

Lisa Helgason opplyser at det er utarbeidet en anbefaling om saken, med tillegg om at befolkningen må få informasjon om tiltak som gjøres.

Konklusjon: Kommisjonen gir en anbefaling om tiltak for å kontrollere forekomsten av pukkellaks i grenselvne og sikre nok ressurser til koordinering og gjennomføring av tiltak i forkant av forventet pukkellaksinvasjon i 2023.

9. Øvrige saker

9.1 Nord-Lapplands landskapsplan

Annuukka Puro-Tahvanainen orienterer om status for utarbeiding av fylkesplan for Nord-Lappland (Pohjois-Lapin maakuntakaava) 2040. Styret i Lapplands forbund bestemte i mai 2021 å sende planen tilbake til ny utarbeiding. Ny utarbeiding er i gang høsten 2022, med forhandlinger med kommunene, oppstart av utredning om jernbaneforbindelser og oppnevning av styringsgruppe. Planen skal på høring hos myndighetene i mars–april 2023.

9.2 Etablering av landskapsvernområde (landskapsskjøtselområde) i Tanadalen

Annuukka Puro-Tahvanainen orienterer om at det finske Miljødepartementet 1.6.2022 har etablert et landskapsvernområde i Tanadalen i Utsjok. Hensikten med landskapsvernområdet i Tanadalen er bevaring og forvaltning av skjønnheten i natur- og kulturlandskapet, de historiske særtrekkene og verdier knyttet til dem. Området er på 6 208 ha og omfatter bygder og landskap langs Tanaelva fra Piesjoki (Biesjohka) til Nuvvus, en strekning på ca. 40 km. Vedtaket har støtte i områdets landskapsskjøtels- og bruksplan, som redegjør for områdets verdier og virkemidler til å utføre landskapsskjøtsel.

9.3 Konesjonssøknader for vindkraftverk i Norge

Anders Bjordal fra NVE orienterer. NVE har nå åpnet opp for å sende inn konsesjonssøknader for vindkraftverk. NVE må ha anmodning fra den aktuelle kommune om behandling av søknadene. Davvi har levert sin søknad etter anmodning fra Lebesby kommune. Overføringslinje til Finland er ikke tatt med i søknaden. Videre har firmaet Fred Olsen levert to søknader, en i Laksefjorden i Lebesby kommune og en for Digermulen i Gamvik kommune, begge etter anmodning fra kommunene. ST1, et finsk firma, meldt at de vil sende konsesjonssøknad for nytt vindkraftverk på Sandfjellet i Gamvik kommune. NVE vil sende ut alle sakene på høring i løpet av vinteren.

9.4 Invitering av statsråder til grensevassdragskommisjonens møte

Lisa Helgason legger frem forslag fra Helga Pedersen om at finske og norske klima- og miljøministere/ statsråder inviteres til neste års kommisjonsmøte. Det ble foreslått å vise hva kommisjonen jobber med og hva kommisjonen oppnådd.

Konklusjon: Klima- og miljøministrene inviteres til møtet i 2023.

10 Anbefalinger og konklusjoner

Møtet godkjenner tre anbefalinger:

- Tiltak for å kontrollere forekomsten av pukkellaks i grenseelver og sikre nok ressurser til koordinering og gjennomføring av tiltak i forkant av forventet pukkellaksinvasjon i 2023
- Tiltak for å hindre spredning av lakseparasitten *Gyrodactylus salaris*
- Mer forskning på villaksen i sjøfasen

I tillegg gir møtet følgende konklusjoner:

Konklusjon: På neste års møte presenteres overvåking og observasjon av vannkvalitet knyttet til maskinell gullgraving og gullgravings virkninger på vassdrag.

Konklusjon: Kystzoneplan for Varanger – kommisjonen utarbeider høringsvar når den kommer på høring.

Konklusjon: Sekretariatet forbereder anbefaling om behovet for fornying av overenskomsten om fisket i Neidenvassdraget til neste års møte.

Konklusjon: Kommisjonen anser det som viktig at nyeste kartleggingsteknikk brukes i grenseoppgangen av Tanaelva. Sekretariatene får i oppgave å utrede saken (bakgrunn, planer, kontakt med grensedelegasjonene), og man kan be om en orientering om saken på neste års møte.

Konklusjon: Kommisjonen følger gjennomføringen av anbefalingen gitt om å hindre spredning av lakseparasitten *Gyrodactylus salaris*. Saken tas også opp på neste års møte.

Konklusjon: Statsråder inviteres til grensevassdragskommisjonens møte.

11 Kommisjonens neste møte

Lisa Helgason legger fram at kommisjonens neste møte avholdes i Karasjok i slutten av mai i uke 21 (22.-24.5.2023).

12 Avslutning av møtet

Nestleder Outi Mähönen takker kommisjonsmedlemmer, varamedlemmer, sakkyndige, tolker og sekretariater for forberedelse av møtet og avslutter møtet kl. 10.05.

Outi Mähönen
finsk nesteleder

Lisa Bjørnsdatter Helgason
norsk leder

vedlegg

Deltagerliste
Anbefalinger